

Luca- napi szokások

A legenda szerint Luca keresztény vértanú, de az egyház nem tartja valós történelmi személynek. Neve a latin lux, vagyis fény szóból származik. (A Gergely- féle naptárreform előtt december 13. az év legsötétebb napja volt.)

A magyar néphagyományba nem Szent Lucaként vonult be, hanem egy rontó nőalak (boszorkány) változataként. A legtöbb varázslás, babona és hiedelem ehhez a naphoz fűződik. A babona szerint ilyenkor a gonoszok szabadon garázdálkodhatnak. Ezen a napon egyes női munkákat betiltottak, nem volt szabad például fenni, lúggal mosni. Ha ezt megszegették, Luca kóccá változtatta a fonalat, és az asszonyokhoz vágta az orsót.

Ez a nap kiváló alkalom volt a boszorkányűzésre. Ezért a háznál eldugták a seprüket, hogy Luca ne tudjon velük elrepülni. A rontást távol tartotta a bunyevácok által az ablakba helyezett fokhagyma. Volt olyan hely, ahol még az istálló ajtaját is bekenték fokhagymával, nehogy az állatokban kárt tegyen Luca.

Népszerű ilyenkor az alakoskodás is. Ekkor fehér ruhában, bekormozott arccal ijesztgették a fiú a lányokat. A kisfiúk „lucázni” jártak a házakhoz, szalmán térdelve mondtak tréfás versikéket, jókívánságokat, a háziaktól meg apró ajándékokat, pár fillért kaptak. Ehhez a naphoz kötődik a legismertebb hagyomány, a Luca- szék készítése. Ezen a napon kezdték el faragni úgy, hogy mindennap csak egy műveletet volt szabad rajta végezni, de szentestére készen kellett lennie. Az éjféle misére az emberek magukkal vitték, s ha ráálltak, meglátták a boszorkányokat. (Más vidékeken Luca-inget készítettek.) A lányok ekkor főztek 12 gombócot. Mindegyikbe belerejtettek egy férfinevet, s amelyik gombóc először feljött a víz tetejére, az mondta meg, hogy ki lesz a férjük.

Luca-napkor vetik el a lucabúzákat. A búzaszemek gyorsan kicsíráznak, s ha karácsonyra kizöldülnek, jó termés várható. Időjárást a székelyek hagymából jósoltak. A vöröshagymából lefejték 12 réteget, ezek megfeleltek az év egy- egy hónapjának. Mindegyikbe szórtak kevés sót, s amelyikben elolvadt, az a hónap esős lesz, a többi száraz.

Szintén Luca-napkor szokásban voltak bizonyos finomnak nem mondható tréfák. Egyes helyeken a legények leakasztották a kertkaput, máshol szétszedték a szekeret a gazda bosszúságára. Érdekesség, hogy az angolszász területről ismert száj- és szemnyílásos sütőtök magyar területen is hagyomány volt. A Dunántúlon készítették, belsejébe gyertyát illesztettek, majd az ablakba tették, hogy megijessék a háziakat.

A skandináv országokban lényegesen jelentősebb az ünnep, mint itt, mert ott a fényre a hosszú, zord tél miatt nagyon vágyanak az emberek.

Bernáth Edit 12. C
Ady Endre Gimnázium
Felkészítő tanár: Kluka Hajnalka